

Inarin kunta
Kunnanhallitus
Piiskuntie 2
99800 IVALO

LAUSUNTO

15.9.2016

Dnro 0640/2016

Asia: Paliskuntain yhdistyksen lausunto

Viite: Lausuntopyyntö 6.7.2016

INARIJÄRVEN OSAYLEISKAAVA Ehdotusvaihe

Inarin kunta valmistelee Inarijärven osayleiskaavaa, jonka suunnittelualue kattaa aiemmin laaditun Inarijärven osayleiskaava-alueen lukuun ottamatta Inarijärven itärantaa. Yleiskaavan laajennus koskee valtion retkeilyalueen rajaamaa aluetta: Pielpajärvi-Luosmajärven alue, Konesjärven ja Solojärven välinen alue. Laajennuksen etelärajana on Isovaara-Kaitamojärvi-Ronkajärvi-Kutujärvi-Myössäjärvi-Ukonjärvi.

Suunnittelualue sijoittuu Paatsjoen, Ivalon, Hammastunturin ja Muddusjärven paliskuntien alueelle. Poronhoito on merkittävä elinkeino Inarin kunnassa. Inarin paliskuntien poronhoito perustuu luonnolaitumien ympärivuotiseen käyttöön. Inarijärven ympäristöön ja sen saariin sijoittuu paliskuntien erilaisia tärkeitä toiminnallisia alueita, kuten talvisia paimennuspaikkoja. On tärkeää, että poronhoidolle keskeisillä alueilla säilyy rauhallisuus ja niiden poronhoidon toiminnalliset edellytykset. Rakentamisella tai muulla toiminnalla ei saa katkaista porojen kulkureittejä tai kuljetusreittejä. Erotusaitoihin liittyvä toiminta (kokoaminen, kuljetusreitit) tulee turvata.

Kaavassa osoitetaan retkeilyyn ja virkistykseen varattuja alueita, reittejä, maa- ja metsätalous sekä poronhoitovaltaisia alueita sekä asunto- ja loma-asuntorakentamista. Uusia rakennuspaikkoja osoitetaan kaikkiaan tällä kaavalla 139. Vanhan kaavan mukaisia rakentamattomia tontteja on kaikkiaan 109 kpl. Lisäksi osoitetaan kaksi asemakaavoitettavaa aluetta (Hietajoki ja Siskeljärvi), joihin molempiin sijoituisi noin 40-50 loma-asuntoa. Kaavan vaikutukset poronhoitoon ovat ennen muuta matkailun ja loma- ja asuinrakentamisen aiheuttamia suoria ja epäsuoria vaikutuksia.

Poronhoidon huomioon ottaminen kaavoituksessa

Poronhoito on elinkeinona riippuvainen mahdollisimman laajoista ja yhtenäisistä laidunalueista, ja sen vuoksi tällaisten laajojen kokonaisuuksien maankäytön suunnittelu vaikuttaa suoraan elinkeinon kestävään jatkuvuuteen. Poronhoitoon liittyvillä kaavamerkinnöillä ja -määräyksillä tulee olemaan merkitystä kaikissa yksityiskohtaisemmissa alueiden ja luonnonvarojen käytön suunnitelmissa. Siksi on erittäin tärkeää saada ne asianmukaisesti merkittyä.

Poronhoito-oikeus ja siihen kiinteästi kuuluva vapaa laidunnusoikeus on ikiaikainen nautintaoikeus, joka on suoraan lailla turvattu erityinen oikeus (poronhoitolaki, PHL 848/1990, 3§). Inarin kunta sijait-

see erityisesti poronhoitoon tarkoitettulla alueella, missä valtion maata ei saa käyttää sillä tavoin, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa poronhoidolle. Maan luovuttaminen tai vuokraaminen tällä alueella saa tapahtua vain sillä ehdolla, että maanomistajalla tai vuokramiehellä ei ole oikeutta saada korvausta porojen aiheuttamista vahingoista (PHL 2 §). Poronhoitolaissa (53 §) säädetään: ”suunnitellessaan valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä, valtion viranomaisen on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajan kanssa.” Neuvottelut tulee ajoittaa niin, että niissä on todellinen mahdollisuus vaikuttaa kaavaan.

Poronhoitolain lisäksi valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa (VAT) todetaan poronhoidon erityisasema ja edellytetään, että poronhoitoalueella turvataan poronhoidon alueidenkäytölliset edellytykset. Edellytysten turvaaminen on tapauskohtaista ja parhaaseen tulokseen päästään yleensä neuvotteluiden kautta. Niissä voidaan sopia tarpeelliset poronhoitoa turvaavat kaavamääräykset ja -merkinnät.

Pohjois-Lapin maakuntakaavassa määrätään koko kaava-alueita koskevilla yleismääräyksillä: ”Poronhoidon ja muiden luontaiselinkeinojen alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset on turvattava. Metsätaloutta, turvetuotantoa, matkailutoimintoja ja loma-asutusta suunniteltaessa on otettava huomioon porotalouden tärkeät alueet. Suunniteltaessa valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan kanssa.”

Inarijärven osayleiskaavaa on valmisteltu kymmenen vuotta. Kaavaselostuksen s. 113 listauksen mukaan kaavasta on neuvoteltu Hammastunturin paliskunnan kanssa vuonna 2007 ja Muddusjärven paliskunnan kanssa vuonna 2008. Näistä alkaa olla jo reilusti aikaa ja tilanteet ovat voineet paliskunnissa muuttua. Myös kaavamerkinnät ovat vuosien saatossa muuttuneet. Lisäksi kaikkien asianosaisten paliskuntien kanssa ei ole neuvoteltu. Paliskuntain yhdistys katsoo, että paliskuntien kanssa tulee vielä neuvotella kaavasta, jotta poronhoidon lakisäätien edellytysten turvaaminen varmistetaan.

Muddusjärven paliskunta

Konesjärven rannalle valtionmaille sijoitetut uudet loma-asuntoalueet (RA) sijoittuvat paliskunnan kevättälven laitumille. Tähän vuodenaikaan porot ovat herkimpiä häiriölle. Lomarakentamisesta ja matkailusta aiheutuu häiriötä viimeisillään kantavana oleville vaatimille sekä vaatimille pienine vassoineen. Alueella on myös Rovajärven erotusaita, jossa käsitellään poroja useita kertoja vuodessa. Paliskunta vastustaa uusien loma-asuntojen kaavoittamista alueelle ja vaatii merkintöjen poistamista.

Inarijärven rannoille on osoitettu loma-asuntotontteja ja matkailupalveluiden alueita eri puolille. Paliskunnan huoli on, että alueet muuttuvat rauhattomiksi ja porot lähtevät saariin talvella kun ne muutenkin houkuttavat poroja. Tämä lisää paimennustyötä alueella. Paliskunta on huolissaan myös koiravaljakkoreiteistä ja Inari-Kaamanen -kelkkareitistä ja niiden vaikutuksista. Muddusjärven paliskunta on antanut kaavasta yksityiskohtaisemman lausunnon, joka tulee ottaa huomioon jatkovalmistelussa.

Hammastunturin paliskunta

Hammastunturin paliskunnan alueelle on osoitettu paljon loma-asuntorakentamista rannikolle tässä kaavassa ja aiemmissa asemakaavoissa. Paliskunnan huoli on muun muassa siitä, miten tokkien kanssa päästään järveltä mantereelle. Koiravaljakkoreitit aiheuttavat haittaa myös, koska alueella harjoitetaan tokkapaimennusta, ja niiden suunnittelussa on ollut ongelmia. Hammastunturi paliskunta on antanut kaavasta yksityiskohtaisemman lausunnon, joka tulee ottaa huomioon jatkovalmistelussa.

Paatsjoen paliskunta

Paatsjoen paliskunnan alueella Eärbinsualuin (Čärbinsuálu) saarella on erotuspaikka, jossa käsitellään kaikkien neljän paliskunnan poroja. Erotusaita on alun perin ollut siirrettävä, mutta nyt se on muutettu pysyväksi. Aidalle tarvitaan kämppä, sillä aita sijaitsee kaukana saarella ja siellä on välttämätön yöpyä ettötöiden aikana. Paliskunnan ehdotus kämpän paikasta tulee lisätä kaavaan sellaisella merkinnällä, ettei se mahdollista muuta rakentamista (MP-2 viittaa kaikkiin luontaiselinkeinoihin).

Kaavaselostus ja -kartat

Paliskuntain yhdistys pitää myönteisenä, että yleiskaavassa käytetään kaavamerkintöjä, joissa poronhoito otetaan huomioon. Näitä on kaavaselostuksen mukaan suunniteltu yhdessä paliskuntien ja ympäristökeskuksen kanssa. Näitä ovat mm. MP, MP-1 (maa- ja metsätalous- sekä poronhoitovaltainen alue), MP-2 (luontaiselinkeinojen alue) sekä MPU (maa- ja metsätalous- sekä porotalousvaltainen alue, jolla on erityistä ulkoilun ohjaamistarvetta) ja MPY (maa- ja metsätalous- sekä porotalousvaltainen alue jolla on ympäristöarvoja). Kaavassa on osoitettu varsin laajat VR-vl ja VR-1 -alueet (retkeily, ulkoilu- ja poronhoitovaltainen alue) Juutuan ja Tuulispäiden alueille. Myös paliskuntien rajat on merkitty kartalle.

Maataloutta ei näillä alueilla Inarissa ole, joten kaavamerkintöjen nimessä ”maatalous” ei liene tarpeellinen. MPU ja MPY -merkintöjen ”porotalous” kannattaisi kaavamerkintöjen yhtenäisyyden nimissä vaihtaa ”poronhoidoksi”.

Paliskuntien tärkeitä paimentopaikkoja sijaitsee Inarijärven saarissa. Nämä on osoitettu merkinnällä MP-2, eli ”luontaiselinkeinojen alue”. Paimentopaikkojen kämppiä varten tulisi asettaa sellainen merkintä, että kämppien rakentaminen on sallittu vain poronhoitoa varten, ei kaikkia luontaiselinkeinoja. Tämä sen vuoksi, että jos jossakin vaiheessa aletaan määrittelemään luontaiselinkeinoja uudestaan, voi olla vaara että alueelle tulee esim. matkailua, mikä häiritsisi poronhoitoa.

VR-1 ja VR-vl alueille ”voidaan sijoittaa retkeilyreitit ja taukopaikkoineen sekä ohjelmapalvelu- yms. matkailutukikohtia”. Määräyksen mukaan ”alueen käytön ohjauksessa otetaan huomioon alueen tärkeys poronhoidolle”. Yhdistys katsoo, ettei tämä välttämättä turvaa poronhoidon edellytyksiä tarpeeksi. Turvaaminen tulee lisätä kaavamääräykseen. Tarkempi reittien ja tukikohtien sijoittelu ja käyttö tulee suunnitella erikseen kunnollisten selvitysten perusteella ja neuvotellen paliskuntien kanssa.

Kaavasta on ehdotusvaiheessa poistettu siellä aiemmin ollut luo-mp eli *porotalouden kannalta erityisen tärkeä alue* -merkintä. Sillä osoitettiin tärkeimmät kuljetusreitit ja kokoamispaikat. Merkintään liittyi määräys: ”Alueet tulee säilyttää mahdollisimman luonnontilaisina ja rakentamattomina. Alueelle voidaan kuitenkin osoittaa ulkoilureittejä.” Merkinnän poistamista eikä poistamisen syytä mainita kaavaselostuksessa. Kunnan Internet-sivuilla ei ole vanhoja karttoja, joista näkisi mistä merkinnät on poistettu. Jos merkintätavasta ja merkittävistä alueista on sovittu aiemmin paliskuntien kanssa neuvotellen, tulee niiden poistamisesta myös neuvotella tai merkintä tulee palauttaa tai muuten huolehtia, että tärkeät alueet säilyvät poronhoidolle käyttökelpoisina.

Poronhoitoa turvaavaa yleismääräystä, joka mukailisi VAT:ta ja voimassa olevaa maakuntakaavaa, ei esitetä. Paliskuntain yhdistys esittää yleismääräyksen antamista, esimerkiksi seuraavalla tavalla:

Suunniteltaessa poronhoitoon olennaisesti vaikuttavaa alueiden käyttöä on turvattava poronhoidon toiminta- ja kehittämisedellytykset ja otettava huomioon poronhoidolle tärkeät alueet. Suunniteltaessa

valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan kanssa.”

Jatkossa kunnan ja valtion maiden luovutuskirjoihin tulee laittaa maininta porojen vapaasta laidunoi-keudesta (PHL 3 §) ja tonttien sijaitsemisesta erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettulla alueella, missä maanomistajalla tai vuokramiehellä ei ole oikeutta saada korvausta porojen aiheuttamista vahingoista (PHL 2 §).

Yhteenveto

Paliskuntien kanssa on viimeksi neuvoteltu kahdeksan vuotta sitten ja tilanteet ovat voineet muuttua. Kaavaehdotusvaiheessa on tehty lisäksi poistettu poronhoidon kaavamerkintä erityisen tärkeistä alueis-ta. Paliskuntain yhdistys pitää välttämättömänä PHL 53§ mukaisia neuvotteluita paliskuntien kanssa. Maakuntakaavan yleismääräys ohjaa myös neuvotteluihin ja sen voidaan katsoa koskevan kuntaa. Neuvottelu voi olla kaikille paliskunnille yhteinen.

Ainakin Muddusjärven ja Hammastunturin paliskunta on lausunut kaavasta nyt ehdotusvaiheessa. Pa-liskuntien lausunnot tulee ottaa huomioon kaavan jatkovalmistelussa.

Paliskuntain yhdistys viittaa lausuntopyyntöön ja pyytää jatkossa huomaamaan, että se ei ole rekiste-röity yhdistys (ry), vaan on erityislailalla säädetty valtiollinen yhdistys (perustettu poronhoitolailalla).

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Anne Ollila
toiminnanjohtaja

ma/ao